

Ad Připojovací konektory a jiné prostředky koheze

- propojení elementárních textových jednotek v rámci textu + umožňují porozumět významovému vztahu mezi elementárními textovými jednotkami nebo částmi textu a návazností elementární textové jednotky na předchozí kontext, umožňují rozpoznat významové vztahy mezi textovými jednotkami, tj. jejich koherenci (soudržnost). Jsou to funkční slova i komplexní výrazy.

I. slovní druh spojky funkčně jako konektory (vlastní konektory)

V souvětí, ale především nesouvětně užívané spojky

Vztah slučovací, stupňovací, vylučovací, důsledkový nebo vysvětlovací – paraktaktické vztahy

Spojka a)

V souvislém textu:

a)

...tak jsem do školky začal docházet sám //

a měli jsme vždycky s mámou domluvené znamení...

....

a samotnému mě to utkvělo v paměti

b) Říkal mi, abych nezapomněl vrátit knihu. **A taky** abych přišel na návštěvu.

V dialogu:

A: Odpověď jsem doufám dostatečně na vaši otázku...

B: **A** můžete nám ještě prosím říct, co bylo důvodem vašeho setkání?

Jiné)

Třetí místo vzadu je tvrdé, úzké a bez jakékoliv boční opory. Chybí i použitelná hlavová opěrka. **Takže** (sp. podř. důsl.) cestujte raději ve čtyřech. (vztah důsledkový); Už to bude dvacet měsíců, ale o nic pořádného jsem od té doby nezavádil. Tady **totiž** (sp. souř. důvod.) dobrou práci jako Rom najdete jen těžko. (vztah vysvětlovací)

II. Složené konektory

- časový, podmínkový, důsledkový nebo přípustkový – hypotaktické vztahy

Za těchto podmínek organizování dálkových plaveb vůbec nepřicházelo v úvahu. (vztah podmínkový); Tullia se za něj provdala navzdory otcovým námitkám a zůstala do něj vášnivě zamilovaná, přestože ji jeho nevěry, výstřelky a rozmařilost nakonec přiměly, aby se s ním nechala rozvést krátce před narozením jejich druhého syna, při jehož porodu zemřela. **Přes to všechno** zůstal s tchánem v přátelských vztazích. (vztah přípustkový) aj.

III. implikativní konektory – ještě, již/už

1. Jan byl tehdy **ještě** učitelem. – Jan tehdy nebyl **již** učitelem.
2. Dnes **ještě** platí letní čas. – Zítra už neplatí.
3. **Ještě** Jan Lucemburský neuměl číst ani psát.
4. **Už** staří Řekové měli vyspělou filozofii.

teprve, až

1. Jan již přišel. - Jan **teprve** přišel.
2. Udělám to již dnes. – Udělám to **teprve** dnes.
3. Dokončím to ještě dnes. – Dokončím to už **dnes**.

IV. Kontextualizátory (modifikační, vytýkací částice)

– výpověď napojuje na kontext s různým významovým efektem

Dnes půjdeme také na koncert. – Dnes půjdeme **také** na koncert.

Také

Vytýkací částice rozšiřující (aditivní) fungují v této funkci podobně jako nesouvětně užitě spojky s parataktickým významem slučovacím, srov. *Zvíře zůstalo stát a očíhávalo Margheritě nohy. **Také** ona se zastavila, natáhla ruku a pohládila psa po hlavě. **Také** on se toho zúčastnil.*

Zejména, především, konečně, zároveň, vlastně, navíc aj.

Srovnej: Daneš, F.: *Věta a text (Studie ze syntaxe spisovné češtiny)*. Academia, Praha 1985.

Komárek, M.: K jednomu funkčnímu rozdílu v soustavě partikulí. *Slovo a slovesnost*, ročník 40 (1979), číslo 2, s. 139–142.

Macháčková, Eva. [Naše řeč, ročník 70 \(1987\), číslo 3](#), s. 113-122

Mezi implicitní konektory se řadí i částice:

prý, asi, snad, jistě, bezpochyby, možná, bohužel

Považuji za **možné**, že Jan nepřijde. /Jan nepřijde. + Je to možné. – Jan **možná** nepřijde.

V. Textové orientátory – časové (signalizují časovou posloupnost výpovědí, např. *napřed, potom, pak aj.*), **prostorové** (vztahují se k prostorovému uspořádání textu, tj. např. *adverbia zde, tady aj.*)

Tady bych navázal... („v souvislosti s tímto tématem...“), *rád bych zde zdůraznil...*

frázová spojení jako *na tomto místě, na závěr, výše uvedený*

(Metajazykové) autorské komentáře:

- *musíme zvážít, pokusme se postihnout, podívejme se znovu, musíme podtrhnout, chceme zdůraznit; Co tedy můžeme říct k...?*
- *jejich temperament (zůstaneme-li pouze z něj) je nutí domýšlet život...; Vraťme se však k času. Podle některých vědců neexistuje jeden směr času; je jich několik. Nejde nám o to posoudit oprávněnost těchto kritik (z našeho pohledu je zřejmé, že se s nimi neztotožňujeme).*

VI. Kompoziční (makrokompoziční) konektory

– v úvodu je nutné říci, závěrem dodejme; *jednak – jednak, zaprvé – zadruhé; jedním slovem, stručně řečeno*

VI. Prostředky kontaktní

Představte si, podívejte se, jak víte...

Pozn.: Nadměrné užívání **k.** v řeči (např. *teda, tak, jo a...*) se považuje negativně mj. jako projev nejasnosti, co a jak chce mluvčí říci, a to především tam, kde frekvence jejich užití nabývá patologických forem.

Marek Nekula (2017): KONEKTOR. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/KONEKTOR> (poslední přístup: 20. 10. 2024)